

Kuhu juunivihmad jäävad?

ALL OVER PRESS

Maakeral leidub palju paiku, kus jaanikuul lausa igatsetakse suurte vihmade algust.

Need ei ole kõrbed, vaid kohad, mida geograafias nimetatakse mussoonkliimaga aladeks.

Kooliajast meenuvad paljudele, et troopilistes maades on tegemist nii passaatide kui mussoonidega. (Erandiks muidugi need Passatid, mida toodab Volkswageni tehas ning mis vuravad päris kõrgetel laustel!)

Passaat-tuuled olid kõneaineks ka kuutaguses ilmaloos, kus oli juttu Coriolisi jõust – need puhuvad aasta ringi aina ühest suunast. Mitte nii, nagu nüüd jutuks tulevatel mussoonidest.

Kuu vihmarekord 9300 mm

Entsüklopeedias defineeritakse mussooni kui “püsivat tuultesüsteemi, milles tuuled puhuvad suvel talvega võrreldes peaaegu või täiesti vastassuunaliselt. Eristatakse troopilisi ja mittetropilisi mussoone. Troopilisi põhjustab suve- ja talvepoolkera, mittetropilisi aga maismaa ja mere temperatuuri erinevus.”

Inglise keeles kutsutakse toda tuultesüsteemi “monsoon”. See nimetus tulenevat ühtedel andmetel araabia keelest (*mausim* – “aastaaeg”), teistel aga urdu-hindi sõnast *mausam*, mis tähendavat hoopis ilma. Mine võta kinni!

Igal juhul pole tegemist Moonsundi väina ega arhiplaagiga. Nii nimetati tsaari ajal hoopis meie Väinamere idapoolset osa.

Kuidas siis tekivad mussoonid? Umbes nagu mererannikul briisid, ainult et nende tuulte ulatus ja püsivus pole võrreldavad. Meri ja maismaa soojenevad ning jahtuvad eri kiirusega.

Talvel tekib Aasia mandri kohale hiiglaslik püsiv külm kõrgrõhuala, kust tuuled hakkavad puhuma soojema ookeani poole.

Suvel on olukord vastupidine: ookean jääb soojuselt päikese käes kuumenevast mandrist maha. Pidev õhuvool In-

dia ookeanilt viib kaasa suure niiskusesisaldusega õhu, mis tekitab maismaale jõudes tugevaid vihmasadusid.

Kui pilved jõuavad takistuseni – Himaalaja mäeahelike ni –, muutuvad vihmahood eriti ägedaks. India osariigi Assami küla nimega Cherrapunji on saanud kuulsaks mitme ilmarekordiga.

Juulis 1861 sadas seal 9300 mm vihma, s.o ligi 18 korda enam, kui meil siin aasta jooksul! Ja teine rekord: eelneva aasta vältel (august 1860 kuni juuli 1861) tuli seal maha 26 461 mm ehk umbes 26 ja pool meetrit vett. Hea veel, et see veekogus mäest alla voolas!

Tolles külas pole ilmselt kunagi vihmaveest puudust, küll aga mujal tohutu suurel Hindustani poolsaarel, seda eriti talvekuudel. On ju talvisematel kuudel Tiibetist puhuv mussoon peale suhtelise jahe duse veel kuiv. (Suhtelise sellepärast, et talvel langeb Dehliis õhutemperatuur 20 kraadi lähedale.)

Mussoon – eluandja ja -võtja

India põllumajandus (70% elanikkonnast, 25% SKTst!) sõltub pea täielikult mussoonisest – 80% sademetest langeb perioodil juunist septembrini.

Juuni keskpaigas tipnevad keskpäevased maksimumid 35° kandis, õhk on kuiv ning tolmune. Pole mingi ime, et kogu rahvas ootab kannatamatult mussooni tulekut. Millegipärast usutakse, et see õnnistatud aeg saabub 15. juunil, daatum, mis ei ühti India ega Pakistani kliima-andmetega. Ikka tuleb ta siis, kui tahab. Ja häda, kui ta tuleb hilja, häda, kui tuleb liiga suure hooga.

Mumbais (Bombays) algab vihmaperiood keskmiselt 10. juunil, samas kui 1879. a tuli ta 24. mail, 1959. a aga hoopis hilja – 25. juunil. Aastail 1984 kuni 1988 jäi mussoon Radjastani osariiki tükki tulemata! Tagajärjeks oli ökoloogiline katastroof. Mõnel aastal haarab põud enamikku riigist, nagu oli 1899. a – 71%.

Veeuputus Indias Guwahatis pärast ränka vihmasadu 18. juunil 2007. Liiklus linnas takerdus terveks päevaks.

Üks hullemaid aastaid India elus oli 2003, kui maikuus suri 40–50kraadises kuumuses üle 1400 inimese. Ilmamuudelid ennustasid tulevat “normaalset” mussooniaega, kohale jõudsid aga väga kõhnad vihmapiilved.

Peale põllumajanduse kannatasid need alad, mida ei osatud kartagi. Haiglates kadus elekter – konditsioneerid tarvitasid liigselt energiat, ravimid ja vaktsiinid riknesid lades samal põhjusel.

Kaks aastat hiljem tuli liigsest sajast uus ökokatastroof: Mumbais sadas 26. juulil kohalik rekordiline kogus vett – 944 mm, mis tõi kaasa suure uputuse. Linnas hukkus 406 elanikku, Maharashtra osariigis lisaks 24 inimest. Purunes 52 rongi, 4000 taksot, 10 000 veoautot jne. Maa lihked viisid minema sadu elamuid ja tööstusettevõtteid. Ühesõnaga, kahju oli tohutu suur.

Erinev teisest vägevast looduskatastroofist samal aastal – orkaan Katrina tekitatust

New Orleansis – oli see, et Indias inimesed abistasid õnnestuses üksteist, täielikult puudus vandalism.

Mis oli viimase loodusõnnetuse põhjuseks? Osa India me-

teoroloog arwab, et viimase kahekümne aasta jooksul on ekstreemsete ilmanähtuste arv sagenenud ka Hindustani poolsaarel – kas globaalse kliima soojenemise tagajärjel?

Geofüüsik Uday Shankar De rahustab: “Mussoon on kui rong – kui ta hilineb ühte jaama, ei pruugi ta järgmistes nii teha.”

AIN KALLIS